

Håkan Nesser

De man zonder hond

Vertaald uit het Zweeds door
Ydelet Westra

DE GEUS

Oorspronkelijke titel *Människa utan hund*, verschenen bij
Albert Bonniers Förlag
Oorspronkelijke tekst © Håkan Nesser, 2006
Published by arrangement with Bonnier Group Agency,
Stockholm, Sweden
Nederlandse vertaling © Ydelet Westra en De Geus bv, Breda 2012
Omslagontwerp Rozemarijn Koopmans naar het ontwerp van
Koitz animation & graphics
Omslagillustratie © Philippe Lesprit/Picturetank
ISBN 978 90 445 1888 7
NUR 331

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of op welke
wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van De Geus bv, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland.
Telefoon: 076 522 8151. Internet: www.degeus.nl.

Wilt u het gratis magazine *Geuzennieuws* met informatie over
onze nieuwe uitgaven ontvangen, ga dan naar www.degeus.nl
en meld u aan.

1

Toen Rosemarie Wunderlich Hermansson op zondag 18 december wakker werd, was het een paar minuten voor zes en ze had een heel duidelijk beeld in haar hoofd.

Ze stond in de deuropening en keek uit op een onbekende tuin. Het was zomer of vroege herfst. In het bijzonder keek ze naar twee kleine, geelgroene vogels; ze zaten op een telefoondraad tien, vijftien meter bij haar vandaan en hadden allebei een tekstballon bij hun snavel.

‘Je moet jezelf van het leven beroven’, stond er in de ene.

‘Je moet Karl-Erik van het leven beroven’, stond er in de andere.

De boodschappen waren aan haar gericht. Zij was het, Rosemarie Wunderlich Hermansson, die zichzelf van het leven moest beroven. En Karl-Erik moest doden. Daarover bestond geen enkele twijfel.

Laatstgenoemde was haar man, en pas na een paar tellen beseftte ze dat beide absurde postulaten moesten voortkomen uit iets wat ze gedroomd had – maar wel een droom die snel vervaagde en alleen deze twee bizarre vogels op een telefoondraad achterliet. Merkwaaardig.

Heel even lag ze roerloos op haar rechterzij, staarde in het donker om haar heen naar een fictieve zonsopkomst, die zich nu nog in de omgeving van de Oeral moest bevinden, luisterde naar Karl-Eriks onveranderlijk rustige ademhaling en beseftte dat het inderdaad zo was. De vogels sloegen hun stompe vleugels uit en vlogen weg, maar hun uitspraken bleven hangen en konden niet verkeerd begrepen worden.

Zij of Karl-Erik. Zo was het. Er had een 'of' tussen de tekstballonnen gestaan, niet een 'en'. Het ene sloot het andere uit, en het voelde ook als ... als een absoluut dwingende noodzaak om het ene of het andere alternatief te kiezen. Jezus christus, dacht ze, ze sloeg haar benen over de rand van het bed en ging rechtop zitten. Hoe had het zo ver kunnen komen? Alsof deze familie niet al genoeg te verduren had gehad.

Maar toen ze haar rug rechtte en de welbekende ochtendpijn tussen haar derde en vierde lendewervel voelde, bekropen ook de alledaagse gedachten haar. Een veilige maar saaie balsem voor de ziel. Ze onderging het met een soort lusteloze dankbaarheid, stopte haar handen onder haar oksels en liep zachtjes naar de badkamer. Je bent zo weerloos 's morgens, dacht ze. Zo kwetsbaar en overgeleverd. Een drieënzestigjarige handwerklerares vermoordt haar man niet, dat is onbestaanbaar.

Ze was weliswaar ook lerares Duits, maar dat veranderde de situatie niet noemenswaardig. Maakte het op geen enkele manier acceptabeler, wat maakte Duits of handwerken in dit geval nou uit?

Het kwam er dus op neer dat ze haar eigen wandeling in het tranendal moest bekorten, dacht Rosemarie Wunderlich Hermansson. Ze deed het licht aan, bekeek haar grote, gladde gezicht in de spiegel en zag dat iemand er een glimlach op had geplakt.

Waarom glimlach ik? dacht ze. Er is toch niets om om te glimlachen. Ik heb me mijn hele leven nog nooit zo slecht gevoeld, en over een half uur wordt Karl-Erik wakker. Wat had de rector ook alweer gezegd? *De diep klinkende klok die ... die wat? ... die de nieuwe generatie zijn morele en kundige klankbodem had geschonken?* Waar had hij dat in vredesnaam vandaan gehaald? De idioot. *Schooljaar na school-*

jaar, generatie na generatie, veertig jaar lang. Een pedagogische hoogvlieger.

Ja, Fläskbergson had Karl-Erik echt een pedagogische hoogvlieger genoemd. Had er misschien iets van ironie in gezeten?

Waarschijnlijk niet, dacht Rosemarie Wunderlich Hermansson en ze stak de elektrische tandenborstel diep in haar rechterwang. Vera Ragnebjörk, haar enige collega in de uitstervende sectie Duits op de Kymlingevisksschool, zei altijd dat Fläskbergson de ironische dimensie miste. Dat was de reden waarom je niet met hem kon praten zoals je met gewone mensen praatte, en het was vermoedelijk ook dankzij dit unieke gebrek dat hij erin geslaagd was om al meer dan dertig jaar directeur van de school te zijn.

Fläskbergson was een jaar jonger dan Karl-Erik zelf, maar ruim veertig kilo zwaarder, en ze waren met elkaar omgegaan tot de droevige dag bijna acht jaar geleden, toen zijn vrouw, Berit, omkwam nadat ze in Kitzbühl uit een skilift was gevallen en haar nek had gebroken. Met zijn vieren. Bridge en dat soort dingen. Een theatertrip naar Stockholm. Een rampzalige week op Kreta. Rosemarie dacht bij zichzelf dat ze Berit een beetje miste, maar Fläskbergson miste ze niet. De omgang met hem niet.

Waarom sta ik hier mijn kostbare ochtendminuten te verdoen met gedachten aan die dimensieloze sukkel? vroeg ze zich vervolgens af. Waarom zorg ik er niet voor dat ik een kwartier lang in alle rust de ochtendkrant kan lezen? Ik ben echt bezig de controle te verliezen.

Maar bij de koffie en de krant doken er ook geen mooie gedachten op. Er waren geen lichtpuntjes. Toen ze haar blik oprichtte en op de keukenklok keek – een impulsaan-

koop uit het langvervlogen najaar van 1979 bij IKEA in Kungens Kurva van 49,50 kronen en vermoedelijk onverwoestbaar – gaf die twintig minuten over zes aan, het zou nog minstens zeventien uur duren voordat haar weer de genade werd verleend om haar bed in te kunnen kruipen en opnieuw een sombere dag als afgedaan te beschouwen. Om te slapen, slapen.

Vandaag was het zondag. Het was haar tweede dag als gelukkige gepensioneerde, de laatste betekenisvolle levensverandering voor de dood, had een vriendelijke ziel gezegd, en ze zei tegen zichzelf dat als ze over een wapen had beschikt, ze haar eerste ochtendgedachte onmiddellijk in praktijk zou hebben gebracht. Een kogel door haar hoofd zou hebben geschoten voordat Karl-Erik in zijn gestreepte pyjama de keuken in zou zijn gekomen, zijn borstkas naar voren zou hebben geduwd en hebben meegedeeld dat hij als een roos had geslapen. Als de beschrijvingen van bijna-doodervaringen – waarover ze had gelezen – klopten, kon het wel interessant zijn om, terwijl ze tegen het plafond aan hing, zijn gelaatsuitdrukking te bestuderen terwijl hij haar vond, voorover op tafel met haar hoofd in een grote, warme plas bloed.

Maar zulke dingen doe je niet. Helemaal niet als je geen goed wapen hebt, en je moest ook een beetje aan de kinderen denken. Ze nam een slok koffie, brandde het puntje van haar tong en richtte zich op de dagelijkse beslommeringen. Wat stond er deze tweede dag na een heel beroepsleven op het programma?

Het hele huis schoonmaken. Zo simpel was het. Haar kinderen en kleinkinderen kwamen morgen binnendrupelen en dinsdag was de grote dag.

De dag met een hoofdletter d, die echter op een merkwaardige manier door toedoen van Robert was gekrom-

pen tot een soort pompeuze non-gebeurtenis. Precies, ja. Het hele najaar was er sprake geweest van honderd tot honderdtwintig man; de enige mogelijke beperking was de feitelijke capaciteit van Svea Matsalar geweest, maar Karl-Erik had alles tig keer met restauranthouder Brundin besproken en ruim honderd mensen zou geen enkel probleem opleveren.

Zou geen enkel probleem hebben opgeleverd. Het schandaal dat Robert had veroorzaakt, vond plaats op zaterdag 12 november, de zaal was toen allang gereserveerd, maar dat kon nog ongedaan worden gemaakt. Zo'n zeventig uitnodigingen waren al verstuurd en pakweg twintig bevestigingen waren al binnen, maar men was heel begripvol geweest toen ze uitlegden dat ze vanwege de omstandigheden hadden besloten het te beperken tot een klein familiefeest.

Zonder uitzondering heel begripvol. Bijna twee miljoen mensen hadden het programma gezien, en de mensen die niet hadden gekeken, hadden zich de dag erna laten informeren door de sensatiekranten.

ROBERT DE RUKKER. Deze woorden in de krantenkop hadden zich in Rosemaries moederhart gebrand als het eigendomsmerk op een schurftige zeug, en ze wist dat ze voor altijd, zo lang ze zou leven, alleen nog maar aan Robert zou kunnen denken met dit vreselijke epitheton bij zijn naam. Ze had zich vast voorgenomen om *Aftonbladet* en *Expressen* nooit meer, echt nooit meer, te lezen, een belofte die ze tot nu toe niet had verbroken en dat ook niet van plan was te doen.

Een kleine familiebijeenkomst, dus. Op school had men op dezelfde manier gereageerd. Ook daar was hetzelfde discrete doek van barmhartigheid gevallen. Toen het echt-

paar Hermansson zich op één en dezelfde dag, na bij elkaar opgeteld zesenzestig dienstjaren, terugtrok uit het bloedelijke strijdperk van de pedagogiek, zoals een groot licht – maar vast niet Fläskbergson – het had geformuleerd, had het afscheid zich beperkt tot een lange vergadering met taart, het voornoemde aantal rode rozen alsmede een bischopswijnservies van gehamerd koper – waarvan Rosemarie meteen toen ze het pakje openmaakte en de eerste glimp zag vermoedde dat Elonssons hopeloze achtsteklassers het bij metaalbewerking in elkaar hadden moeten hameren om te voorkomen dat ze een onvoldoende zouden krijgen.

Elonsson had, in tegenstelling tot Fläskbergson, een goed ontwikkeld gevoel voor de ironie in het leven.

Vijfenzestig plus veertig. Dat was de tweede grote optelling in december, samen honderdvijf. Rosemarie wist dat het Karl-Erik stoorde dat het niet exact honderd was, maar aan dergelijke feiten viel niet te tornen. Karl-Erik tornde niet aan feiten. Ze rekte een paar keer aarzelend haar rug zonder van haar stoel op te staan en dacht aan de nacht veertig jaar geleden, toen ze erin was geslaagd twee persweeën tegen te houden en de klok de twaalf kon passeren. Karl-Eriks slecht gemaskeerde blijdschap was niet te missen, dat sprak voor zich. Hun eerstgeboren dochter was op zijn eigen vijftwintigste verjaardag uit de baarmoeder de wereld in gekropen. Ebba en Karl-Erik hebben altijd een extreem sterke band gehad, en Rosemarie begreep dat die destijds al is ontstaan. Daar al, in het ziekenhuis van Örebro, om vier minuten na middernacht op 20 december 1965. De vroedvrouw heette Geraldine Tulpin, een naam die zich moeilijk liet vergeten, dat ook.

De kerstviering in hun familie had altijd iets scheefs gehad. Rosemarie had het nooit uitgesproken, niet dat

woord gebruikt – maar er was sprake van iets scheefs. Gewone mensen, christelijke en niet-christelijke, zagen 24 december als een naaf waar de winterduisternis omheen draaide, maar bij de familie Wunderlich Hermansson was 20 december van minstens even grote betekenis. De verjaardag van Karl-Erik en Ebba; de dag erna was de kortste dag van het jaar, het hart van de duisternis, en op de een of andere merkwaardige manier was Karl-Erik – zonder aan feiten te tornen, al scheelde het in dit geval maar weinig – erin geslaagd het een dag op te schuiven, zodat je een soort triade kreeg. Zijn eigen verjaardag. Ebba's verjaardag. De terugkeer van het licht naar de aarde.

Ebba was altijd haar vaders oogappeltje en lievelingetje geweest; op haar had hij van meet af aan de meeste hoop gevestigd. En hij deed niet eens moeite om het te verdoezelen; sommige kinderen hebben nou eenmaal een hoger karaat dan andere, zo gaat dat in de genetische smeltkroes van de biologie, had hij een keer gezegd toen hij bij wijze van uitzondering een cognacje te veel achterover had geslagen. Of je het nou leuk vindt of niet. En zoals het er nu uitzag, dacht Rosemarie somber en cynisch – terwijl ze een tweede kop koffie inschonk, een betrouwbare hoeksteen in het weinig welkome proces van ontwaken – leek het er ontegenzeggelijk op dat hij op het juiste paard had gewed.

Ebba was een rots. Robert was altijd al het zwarte schaap geweest en nu had hij zichzelf onbespreekbaar gemaakt; misschien was het minder verrassend dan men wilde doen voorkomen. Kristina? Ja, over Kristina kon je zeggen dat ze was wie ze was; het kind had haar wat bezadigder gemaakt, de laatste jaren was ze in beduidend rustiger vaarwater gekomen, maar Karl-Erik bleef stug volhouden dat het te vroeg was om te juichen, veel te vroeg.

Wanneer heb je ooit gejuicht, mijn houten prins? dacht Rosemarie elke keer als hij dat zei, en nu dacht ze het weer, in haar dageraadloze keuken.

Precies op dat moment kwam hij die keuken binnen.

‘Goedemorgen’, zei hij. ‘Heel vreemd. Ondanks alles heb ik geslapen als een roos.’

‘Ik vind het een beetje een paniecreactie’, zei ze.

‘Wat?’ zei Karl-Erik Hermansson en hij zette de waterkoker aan. ‘Waar heb je mijn nieuwe thee neergezet?’

‘Op de tweede plank’, zei Rosemarie. ‘Het huis verkopen en naar die urbanisatie verhuizen natuurlijk. Dat vind ik ... een beetje een paniecreactie, zoals ik zei. Nee, naar links.’

Hij rammelde met kopjes en potjes. ‘*Ur-ba-ni-za-ción*’, articuleerde hij met gedegen Spaanse fonemen. ‘Ik weet dat je nu nog bedenkingen hebt, maar op een dag zul je me dankbaar zijn.’

‘Dat betwijfel ik’, zei Rosemarie Wunderlich Hermansson. ‘Dat betwijfel ik ten zeerste. Je moet je neusharen knippen.’

‘Rosemarie’, zei Karl-Erik en hij duwde zijn borst naar voren. ‘Ik kan de mensen hier niet meer in de ogen kijken. Een man moet met rechte rug en geheven hoofd door het leven kunnen gaan.’

‘Je moet ook kunnen buigen’, wierp ze tegen. ‘Het waait wel weer over. Mensen vergeten het en dan krijgt alles weer zijn normale propor...’

Hij onderbrak haar door zijn nieuwe theeblik met een klap op het aanrecht te zetten. ‘We hebben het er niet meer over. Lundgren heeft toegezegd dat we woensdag de papieren kunnen ondertekenen. Ik ben klaar met deze stad. En daarmee basta. Het enige wat ons hier nog houdt, zijn lafheid en traagheid.’